

הכנסת העשרים וחמש

יוזמים : חברי הכנסת ינון אזולאי
ארז מלול

פ/25/5403

הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון – ביקור במוסדות ציבוריים), התשפ"ה–2025

1. תיקון סעיף 9 בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א–1951¹, בסעיף 9, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא :
- "(ג) חבר הכנסת רשאי לבקר בכל עת לצורך מילוי תפקידו במוסדות ציבוריים, ולהיפגש לפגישות אישיות עם השוהים בהם, לבקשתם או בהסכמתם, ובלבד שהביקור או הפגישה לא נאסרו או הוגבלו מטעמים של ביטחון המדינה; בסעיף קטן זה, "מוסד ציבורי" – כל מוסד מבוקר כמשמעותו בסעיף 9 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח–1958 [נוסח משולב]².
- (ד) שר המשפטים, באישור ועדת הכנסת, רשאי לקבוע תנאים, סייגים והוראות לעניין סעיף קטן (ג)."
2. תיקון פקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב–1971³, בסעיף 72, האמור בו יסומן הסוהר "א)" ואחריו יבוא :
- "(ב) לחברי הכנסת יהיו סמכויות של מבקר רשמי לגבי כל בית סוהר בישראל, אולם יחולו עליהם הוראות שנקבעו לפי סעיף 9(ד) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א–1951; תעודת חבר הכנסת תשמש כתעודת מבקר רשמי לפי סעיף זה."

דברי הסבר

¹ ס"ח התשי"א, עמ' 228.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459.

לסעיף 1 סעיף 9 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951 (להלן – החוק), שכותרתו "חופש התנועה בתחום המדינה", קובע כי "שום הוראה האוסרת או המגבילה את הגישה לכל מקום במדינה, שאינו רשות היחיד, לא תחול על חבר הכנסת, אלא אם היה האיסור או ההגבלה מטעמים של ביטחון המדינה או של סוד צבאי."

מכוח סעיף זה נהגו חברי הכנסת, במסגרת מילוי תפקידם, לבקר בבתי סוהר ומתקני כליאה. לאחרונה שינה שירות בתי הסוהר את הכללים בנוגע לביקורים אלה, ואף קבע כי לא ניתן יהיה להיפגש עם אסירים לפגישות אישיות. שינוי זה יש בו כדי לפגוע ביכולתם של חברי הכנסת לפקח על תנאי הכליאה של האסירים. לפיכך מוצע לקבוע כי חברי הכנסת רשאים, לצורך מילוי תפקידם, להיכנס בכל עת למוסדות ציבוריים ואף להיפגש לפגישות אישיות עם השוהים בהם. מוצע לקבוע כי בהגדרת "מוסד ציבורי" יכללו כל הגופים העומדים לבקרתו של מבקר המדינה, כמפורט בסעיף 9 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

תיקון זה יאפשר לחברי הכנסת למלא את תפקידם בכל הנוגע לפיקוח על מוסדות ומתקנים של המדינה שאינם פתוחים לציבור הרחב ושיש בהם פוטנציאל לפגיעה בזכויות השוהים בהם. בנוסף, מוצע לקבוע ששר המשפטים יהיה רשאי להביא לאישורה של ועדת הכנסת סייגים, תנאים והוראות שונות ביחס לביקורי חברי כנסת במוסדות מסוימים, בהתאם לסוג המוסד, וזאת מתוך הכרה באינטרסים המצדיקים הגבלה מבוקרת ומידתית של זכות הפיקוח של חברי הכנסת.

לסעיף 2 תכליתו של סעיף 72 לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, היא לאפשר לרשות המחוקקת לקיים פיקוח ובקרה בלתי אמצעיים על שירות בתי הסוהר ובכלל זה לעמוד על דרכי הטיפול באסירים, לבחון את ניהולו התקין של בית הסוהר והתאמתם של כל אלה להוראות הדין, וזאת באמצעות ראשי הוועדות הפרלמנטריות המקצועיות האמונות על החקיקה בנושא אסירים ומתקני הכליאה.

עד כה רק ליושב ראש הוועדה לביטחון לאומי של הכנסת, ליושב ראש ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, לשופטי בית המשפט העליון וליועץ המשפטי לממשלה ניתנו סמכויות של מבקר רשמי, כהונתם, לגבי כל בית סוהר בישראל. כמו כן, לשופטי בית המשפט המחוזי והשלום ניתנו סמכויות של מבקר רשמי לגבי כל בית סוהר שבאזור שיפוטם.

מוצע לקבוע כי בנוסף לבעלי תפקידים אלו, כל חבר כנסת ייחשב ל"מבקר רשמי" ויוכל להיכנס לבית סוהר על מנת לבדוק את התנאים ואת הטיפול באסירים, כאשר תנאים, סייגים והוראות שנקבעו על ידי שר המשפטים באישור ועדת הכנסת מכוח סעיף 9(ד) לחוק החסינות המוצע יחולו גם בבתי הסוהר. תיקון זה, המשלים את התיקון המוצע לחוק החסינות, יש בו לחזק את מערך האיזונים והבלמים הנדרש במדינה דמוקרטית בין הרשות השופטת והרשות המחוקקת על הרשות המבצעת המפעילה כוח מדינתי על בני אדם.

הצעות חוק בנושא דומה הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חבר הכנסת ינון אזולאי וקבוצת חברי הכנסת (פ/1850/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חבר הכנסת צבי ידידיה סוכות וקבוצת חברי הכנסת (פ/5300/25).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ז בטבת התשפ"ה (27.01.2025)